

ERFGOED BRUSSEL

Speciaal nummer
Open Monumentendagen
September 2018 | Nr028

Dossier **HET ERFGOED, DAT ZIJN WIJ!**

EEN GROENE HOOFDSTAD

DE RIJKDOM VAN HET NATUURLIJKE ERFGOED

CATHERINE LECLERCQ EN BRUNO CAMPANELLA
LANDBOUWKUNDIG INGENIEURS, DIRECTIE MONUMENTEN EN LANDSCHAPPEN

Het Zoniënwood.
Internationaal
fotografisch
experiment met
monumenten 2014
(M. Pleinevaux
© BUP/BSE).

Het monumentale natuurlijke erfgoed

Het natuurlijke erfgoed kan spectaculaire afmetingen aannemen, zoals de beukendreven in het Zoniënwood of de mammoetboom in het Woluwpark met zijn omtrek van meer dan acht meter en zijn 33 meter hoogte. Deze levende monumenten vervullen ons met zowel verwondering als ontzag. Ze tonen ons, op hun manier, dat we perfect kunnen samenleven, hoezeer we ook verschillen in tijd en ruimte.

Josaphatpark te Schaerbeek. Internationaal fotografisch experiment met monumenten 2012 (C. Haigoune © BUP/BSE).

Het (her)aangelegde natuurlijke erfgoed

Het natuurlijke erfgoed maakt wezenlijk deel uit van de stedelijke structuur van Brussel zoals die in de 19de eeuw werd bedacht en in talrijke openbare parken vorm kreeg. Sommige ervan werden aangelegd op sites die van nature uit mooi waren, zoals het Josaphatpark of de vijvers van Elsene, andere werden uit het niets geconcipeerd, zoals het Woluwepark. De natuur werd aangelegd, nagebootst en geënceneerd.

Vijvers van Elsene. Internationaal fotografisch experiment met monumenten 2017 (D. Oblak © BUP/BSE).

Het bewaarde natuurlijke erfgoed

Ook de seminatuurlijke gebieden zijn een belangrijk facet van het Brusselse erfgoed. Het gaat om gebieden waarin een deels ongerepte en een deels aan banden gelegde natuur voor het publiek wordt opengesteld. Het milieu wordt er in stand gehouden omwille van zijn unieke ecologische kwaliteiten en kenmerken, bijvoorbeeld in het Moeraske. In sommige gevallen, zoals in natuurreservaat de Kauwberg, herinnert het gebied tevens aan het agrarische verleden van het gewest.

Het Moeraske strekt zich uit over drie gemeenten: Evere, Haren en Schaarbeek (2016 © BUP/BSE).

Het landschap van de Kauwberg te Ukkel (2016 © BUP/BSE).

Het eeuwige natuurlijke erfgoed

De talrijke begraafplaatsen in het gewest zijn onlosmakelijk verbonden met de natuur. Of ze nu bestaat uit bomen en planten die er door de mens zelf geplant werden, dan wel of de natuur zelf verwaarloosde ruimten herovert, ze verfraait deze plaatsen van rust en bezinning en vergezelt ons uiteindelijk op onze laatste reis...

Kerkhof van Laken
(Brussel-Laken).
Internationaal
fotografisch
experiment met
monumenten 2015
(R. Verhaegen
© BUP/BSE).

Kerkhof van
Sint-Gillis te
Ukkel. Wedstrijd
"Fotografeer uw
erfgoed!" (M. Allain,
2016 © BUP/BSE).

COLOFON

REDACTIECOMITÉ

Stéphane Demeter, Paula Dumont,
Murielle Lesecque, Griet Meyfroots,
Cecilia Paredes en Brigitte Vander
Bruggen

EINDREDACTIE NEDERLANDS

Paula Dumont en Griet Meyfroots

EINDREDACTIE FRANS

Stéphane Demeter

REDACTIESECRETARIAAT

Murielle Lesecque

COORDINATIE ICONOGRAFIE

Cecilia Paredes

COORDINATIE DOSSIER

Stéphane Demeter

AUTEURS/ REDACTIONELE MEDEWERKING

Aurélie Autenne, Kristiaan Borret,
Bruno Campanella, Michel Dechamps,
Ann Degraeve, Stéphane Demeter,
Paula Dumont, Ludo Gobin,
Yves Hanosset, Claudine Houbart,
Pascale Ingelaere, Serge Joris,
Catherine Leclercq, Isabelle Leroy,
Marc Meganck, Cecilia Paredes,
Véronique Van Bunnan,
Hans Vandecandelaere, Brigitte Vander
Bruggen, Manja Vanhaelen, het team
van *visit.brussels*, Thierry Wauters

VERTALING

Gitracom, Eric Tack,
Ubiquis Belgium NV/SA

NALEZING

Augusta Dörr, Koenraad
Raeymaekers, Harry Lelièvre,
Wim Kenis, Tom Verhofstadt
en de leden van het redactiecomité

VORMGEVING

Polygraph'

ONTWERPER MAQUETTE

The Crew communication nv

DRUK

IPM printing

VERSPREIDING EN ABONNEMENTENBEHEER

Cindy De Brandt,
Brigitte Vander Bruggen
bpeb@gob.brussels

BEDANKINGEN

Manon Boetman, Sophie Bouchard,
Philippe Charlier, Alfred de Ville de Goyet,
Jacques de Selliers, Farba Diop,
Marie-Laure Lectef

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Bety Waknine, directrice-generaal
van Brussel Stedenbouw en Erfgoed/
Gewestelijke Overheidsdienst
Brussel, CCN – Vooruitgangstraat
80, 1035 Brussel.

De artikelen zijn gepubliceerd
onder de verantwoordelijkheid
van de auteurs. Alle rechten voor
het reproduceren, vertalen of
herwerken zijn voorbehouden.

CONTACT

Directie Monumenten en
Landschappen – Cel Sensibilisatie
CCN – Vooruitgangstraat 80, 1035 Brussel
<http://www.erfgoed.brussels>
broh.monumenten@gob.brussels

HERKOMST VAN DE FOTO'S

Mochten er ondanks onze inspanningen
om alle reproductierechten te betalen
toch nog gerechtigden zijn die niet
gecontacteerd werden, dan worden zij
verzocht zich kenbaar te maken bij de
Directie Monumenten en Landschappen
van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

LIJST MET AFKORTINGEN

ACW – Association Campanaire Wallonne
ADSB – Archief van het Departement
Stedenbouw van de Stad Brussel
ARML – KULeuven, Centrale Bibliotheek,
Universiteitsarchief, Fonds R.M. Lemaire
BUP/BSE - Bruxelles Urbanisme et
Patrimoine / Brussel Stedenbouw en Erfgoed
CIBG – Centrum voor Informatica
voor het Brussels Gewest
IAF – Association internationale
de Fauconnerie
KIK-IRPA – Koninklijk Instituut voor
het Kunstpatrimonium / Institut
royal du Patrimoine artistique
SAB – Stadsarchief Brussel
SPRB/GOB - Service public régional
de Bruxelles / Gewestelijke
Overheidsdienst Brussel

ISSN

2034-5771

WETTELIJK DEPOT

D/2018/6860/032

Cette revue paraît également
en Français sous le titre
Bruxelles Patrimoines.

Erfgoed Brussel Reeds verschenen

001 - November 2011
Terug naar school

002 - Juni 2012
De Hallepoort

003-004 - September 2012
De kunst van het bouwen

005 - December 2012
Hôtel Dewez

Extra nummer 2013
Het erfgoed schrijft onze geschiedenis

006-007 - September 2013
Brussel, m'as-tu vu ?

008 - November 2013
Industriële architectuur

009 - December 2013
Parken en tuinen

010 - April 2014
Jean-Baptiste Dewin

011-012 - September 2014
Geschiedenis en herinnering

013 - December 2014
Cultusgebouwen

014 - April 2015
Zoniënwoud

015-016 - September 2015
Ateliers, fabrieken en kantoren

017 - December 2015
Stadsarcheologie

018 - April 2016
De Gemeentehuizen

019-020 - September 2016
Stijlen gerecycleerd

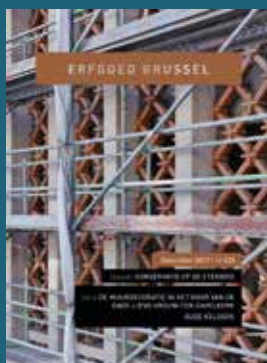
021 - December 2016
Victor Besme

022 - April 2017
Art nouveau

Laatste nummers

023-024 - September 2017
Natuur in de stad

025 - December 2017
Conservatie op de steigers

026-027 - April 2018
Kunstenaarsateliers

2018
EUROPEAN YEAR
OF CULTURAL
HERITAGE
#EuropeForCulture

urban
.brussels

URBAIN BRUXELLES URBANISME ET PATRIMOINE
URBAIN BRUSSEL STEDENBOUW EN ERFGOED

10 €

ISBN 978-2-87584-167-4